

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Основи охорони праці»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
081 Право (право)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 2

Розробник:

Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук Петровська С.А.

Рецензенти:

1. Т.в.о. завідувача кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, капітан поліції, кандидат педагогічних наук, доцент Боровик М.О.
2. Декан факультету технічних систем та енергоефективних технологій Сумського державного університету, кандидат технічних наук, професор Гусак О.Г.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 9	<u>08 Право</u> <u>081 Право</u> <u>перший (бакалаврський)</u> <u>рівень вищої освіти</u>	Навчальний курс <u>четвертий</u> семестр <u>восьмий</u> Види контролю: <u>екзамен</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>18</u> ; (години)		Лекції – <u>2</u> ; (години)
Практичні заняття – <u>22</u> ; (години)		Практичні заняття – <u>6</u> ; (години)
Самостійна робота – <u>50</u> ; (години)		Самостійна робота – <u>82</u> ; (години)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета та завдання навчальної дисципліни «Основи охорони праці» полягають у формуванні понятійного апарату стосовно сучасної суті охорони праці на національному та міжнародному рівні. Привити студентам практичні навички для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи охорони праці» є: набуття студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки. Викладання дисципліни «Основи охорони праці» базується на знаннях, здобутих при вивченні дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Господарське право», «Цивільне право», «Кримінальне

право» та ін. Навчальна дисципліна пов'язана з такою дисципліною як «Трудове право».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- 1) теоретичні основи суті охорони праці;
- 2) нормативно-правові документи у своїй діяльності;
- 3) основні методи збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу;
- 4) принципи організації і функціонування служб з контролю охорони праці;

вміти:

- 1) обґрунтовувати вибір безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності);
- 2) ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі;
- 3) проводити заходи щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;
- 4) проводити заходи з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- 5) організувати діяльність первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- 6) відповідно до методичного забезпечення проводити навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);
- 7) впроваджувати безпечні технології, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК 9	Здатність працювати в команді
	ЗК 11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
	ЗК 12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми
	ЗК 15	Прагнення до збереження навколишнього середовища
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК 3	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи
	СК 10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
	СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

3. Програма навчальної дисципліни

Тема №1. Суть охорони праці та її правові й організаційні основи

Зміст, поняття, мета, завдання дисципліни «Основи охорони праці» та її соціально-економічне значення.

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.

Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, осіб з інвалідністю. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.

Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

Тема №2. Навчання з питань охорони праці та надання першої домедичної допомоги

Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах та під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.

Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для здобувачів освіти. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Порядок і вимоги до надання першої долікарської допомоги потерпілим від пожежі, при ураженні електричним струмом, при дорожньо-транспортній пригоді та при травматичному шоці.

Тема №3. Державне управління та органи нагляду за охороною праці

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці.

Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Тема №4. Умови праці на виробництві: класифікація, нормування та оцінка

Умови праці як соціально-економічна категорія. Класифікація факторів, що впливають на формування умов праці. Система елементів умов праці. Класифікація умов праці на виробництві. Санітарні норми та їх застосування для аналізу і поліпшення умов праці.

Атестація робочих місць за умовами праці. Оцінювання умов праці.

Засоби компенсації впливу на працівників несприятливих умов праці.

Тема №5. Основи фізіології та гігієни праці

Основи фізіології праці. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Вдома. Гігієна праці, її значення. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.

Повітря. Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Вентиляція. Види вентиляції. Природна вентиляція. Системи штучної (механічної) вентиляції. Місцева (локальна) механічна вентиляція.

Освітлення. Природне, штучне, суміщене освітлення. Класифікація виробничого освітлення. Основні вимоги до виробничого освітлення. Нормування освітлення, розряди зорової роботи. Експлуатація систем виробничого освітлення. Джерела штучного освітлення, лампи і світильники. Загальний підхід до проектування систем освітлення.

Вібрація. Джерела, класифікація і характеристики вібрації. Гігієнічне нормування вібрацій. Методи контролю параметрів вібрацій. Типові заходи та засоби колективного та індивідуального захисту від вібрацій.

Шум, ультразвук та інфразвук. Класифікація шумів за походженням, за характером, спектром та часовими характеристиками. Контроль параметрів шуму, вимірювальні прилади. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту від шуму. Інфразвук та ультразвук. Джерела та параметри інфразвукових та ультразвукових коливань. Нормування та контроль рівнів, основні методи та засоби захисту від ультразвуку та інфразвуку.

Електромагнітні поля та випромінювання радіочастотного діапазону. Джерела, особливості і класифікація електромагнітного випромінювання та

електричних і магнітних полів. Захист від електромагнітного випромінювання і полів.

Випромінювання оптичного діапазону. Класифікація та джерела випромінювань оптичного діапазону. Особливості інфрачервоного (ІЧ), ультрафіолетового (УФ) та лазерного випромінювання. Засоби та заходи захисту від ІЧ та УФ випромінювань. Класифікація лазерів за ступенями небезпечності лазерного випромінювання. Специфіка захисту від лазерного випромінювання.

Іонізуюче випромінювання. Виробничі джерела іонізуючого випромінювання, класифікація і особливості їх використання. Типові методи та засоби захисту персоналу від іонізуючого випромінювання у виробничих умовах.

Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення виробничих і допоміжних приміщень. Класи шкідливості підприємств за санітарними нормами. Санітарно-захисні зони підприємств. Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень. Вимоги охорони праці до розташування виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць.

Тема №6. Основи виробничої безпеки

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Безпека під час вантажно-розвантажувальних робіт.

Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах. Показники вибухо- та пожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.

Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах. Вивчення питань пожежної безпеки працівниками.

Електробезпека. Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.

Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, які опинились під напругою. Напруга кроку та дотику. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.

Тема № 7. Організація охорони праці на підприємстві

Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Кабінети охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Тема №8. Профілактика травматизму та професійних захворювань

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Аналіз і прогнозування травматизму і професійних захворювань.

Мета та завдання профілактики нещасних випадків, професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків.

Тема №9. Економічні аспекти охорони праці

Економічне і соціальне значення поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання. Витрати підприємства на заходи щодо поліпшення умов та охорони праці.

Методика оцінки соціальної та економічної ефективності заходів щодо вдосконалення умов і охорони праці. Економічне стимулювання поліпшення умов і охорони праці.

Європейська модель економічного стимулювання охорони праці.

4. Структура навчальної дисципліни
4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
8 семестр							
Тема № 1. Суть охорони праці та її правові й організаційні основи	9	2		2		5	
Тема № 2. Навчання з питань охорони праці та надання першої домедичної допомоги	9	2		2		5	
Тема №3. Державне управління та органи нагляду за охороною праці	9	2		2		5	
Тема №4. Умови праці на виробництві: класифікація, нормування та оцінка	10	2		2		6	
Тема № 5. Основи фізіології та гігієни праці	13	2		4		7	
Тема №6. Основи виробничої безпеки	13	2		4		7	
Тема №7. Організація охорони праці на підприємстві	9	2		2		5	
Тема №8. Профілактика травматизму та професійних захворювань	9	2		2		5	
Тема №9. Економічні аспекти охорони праці	9	2		2		5	
Всього за семестр № 8:	90	18		22		50	Екзамен

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
8 семестр							
Тема № 1. Суть охорони праці та її правові й організаційні основи	11	2		-		9	
Тема № 2. Навчання з питань охорони праці та надання першої домедичної допомоги	9	-		-		9	
Тема №3. Державне управління та органи нагляду за охороною праці	9	-		-		9	
Тема №4. Умови праці на виробництві: класифікація, нормування та оцінка	9	-		-		9	
Тема № 5. Основи фізіології та гігієни праці	12	-		2		10	
Тема №6. Основи виробничої безпеки	11	-		2		9	
Тема №7. Організація охорони праці на підприємстві	9	-		-		9	
Тема №8. Профілактика травматизму та професійних захворювань	11	-		2		9	
Тема №9. Економічні аспекти охорони праці	9	-		-		9	
Всього за семестр № 8:	90	2		6		82	Екзамен

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Літе- ратура:
Тема № 1. Суть охорони праці та її правові й організаційні основи		
1. Законспектувати основні положення Закону України «Про охорону праці».	2. Охарактеризувати види відповідальності працівників та роботодавців за порушення законодавства про охорону праці.	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
3. Написати анотацію наукової статті.*		
Тема № 2. Навчання з питань охорони праці та надання першої домедичної допомоги		
1. Законспектувати основні положення навчання з питань охорони праці.	2. Законспектувати основні правила надання першої медичної допомоги.	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
3. Написати анотацію наукової статті.*		
Тема № 3. Державне управління та органи нагляду за охороною праці		
1. Законспектувати основні функції системи державного управління охороною праці.	2. Законспектувати основні інститути нагляду за охороною праці.	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
3. Написати анотацію наукової статті.*		
Тема № 4. Умови праці на виробництві: класифікація, нормування та оцінка		
1. Законспектувати основні положення класифікації, нормування та оцінки охорони праці.	2. Написати анотацію наукової статті.*	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
Тема № 5. Основи фізіології та гігієни праці		
1. Законспектувати основні положення фізіології та гігієни праці.	2. Розкрити основні чинники, що створюють небезпеку для людини та її здоров'я на виробництві й навести основні засоби захисту від них.	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
3. Написати анотацію наукової статті.*		
Тема № 6. Основи виробничої безпеки		
1. Розкрити у конспекті основні причини виникнення пожеж та основні методи протипожежної безпеки.	2. Визначити у конспекті завдання із забезпечення електробезпеки.	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
3. Написати анотацію наукової статті.*		
Тема № 7. Організація охорони праці на підприємстві		
1. Законспектувати методи забезпечення охорони праці на підприємстві.		н: 1-10 о: 1-10

	2. Навести основні функції служби охорони праці підприємства. 3. Написати анотацію наукової статті.*	д: 11-26 і: 1-5
	Тема № 8. Профілактика травматизму та професійних захворювань	
	1. Законспектувати основні вимоги із профілактики травматизму та професійних захворювань. 2. Написати анотацію наукової статті.*	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5
	Тема № 9. Економічні аспекти охорони праці	
	1. Законспектувати методи стимулювання охорони праці в Україні та ЄС. 2. Розкрити суть європейської моделі стимулювання охорони праці. 3. Написати анотацію наукової статті.*	н: 1-10 о: 1-10 д: 11-26 і: 1-5

* – анотація наукової статті пишеться студентом у кількості 1 на семестр.

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Правові та організаційні основи охорони праці.
2. Основні напрямки державної політики України з питань охорони праці.
3. Гарантії прав громадян на охорону праці.
4. Система організації та управління охороною праці.
5. Посадові обов'язки учасників трудового процесу з охорони праці.
6. Державне управління охороною праці та організація охорони праці на виробництві.
7. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці.
8. Проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в організації.
9. Організація охорони праці на підприємстві.
10. Кабінети охорони праці, основні завдання та напрямки їх роботи.
11. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.
12. Стимулювання охорони праці в Україні та ЄС.
13. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці.
14. Профілактика травматизму та професійних захворювань.
15. Основи фізіології та гігієни праці.
16. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань на виробництві.
17. Робоча зона та повітря робочої зони.
18. Загальні заходи і засоби запобігання забрудненню повітряного середовища на виробництві.
19. Поняття про обмін повітря у виробничих приміщеннях, основні визначення, терміни та показники.
20. Освітлення виробничих приміщень та основні вимоги до нього.
21. Захист від шуму, ультразвуку і інфразвуку.
22. Захист від іонізуючого випромінювання.
23. Електромагнітні поля та електромагнітні випромінювання радіочастотного діапазону.
24. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення підприємств і допоміжних приміщень.
25. Основи виробничої безпеки та загальні вимоги до неї.
26. Оцінка впливу параметрів мікроклімату робочої зони на фізіологічний стан працівників.
27. Система запобігання пожежам.

28. Система організаційно-технічних заходів щодо дотримання вимог пожежної безпеки.
29. Надання першої допомоги потерпілому у надзвичайних ситуаціях.
30. Класифікаційні ознаки умов праці та їх нормування й оцінка.
31. Виробнича санітарія та основні вимоги до неї.
32. Електробезпека та заходи, що її забезпечують.
33. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.
34. Соціальний захист громадян України на період тимчасової втрати працездатності та захворювань.
35. Економічне і соціальне значення поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання.
36. Безпека під час застосування вантажопідйомної техніки, виконання транспортних та вантажно-розвантажувальних робіт.
37. Умови безпечної експлуатації енергосилового обладнання, котлів і кріогенних установок.

5.1.2. Теми курсових робіт – не передбачено навчальним планом

5.1.3. Теми наукових робіт

1. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму і професійних захворювань на виробництві.
2. Державне соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві.
3. Атестація робочих місць за умовами праці.
4. Виробнича санітарія та основні вимоги до неї.
5. Паспортизація санітарно-гігієнічного стану умов і охорони праці.
6. Безпека праці на виробництві та її основні складові.
7. Дія електричного струму на організм людини.
8. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.
9. Оцінка часу евакуації персоналу з виробничих приміщень в разі пожежі.
10. Вибір типів та визначення необхідної кількості первинних засобів пожежогасіння.
11. Визначення категорійності виробництв, приміщень, будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
12. Визначення економічної ефективності заходів з охорони праці.
13. Відповідальність працівників за порушення законодавства про охорону праці.

14. Обов'язки власника або уповноваженого ним органу щодо полегшення і оздоровлення умов праці працівників.
15. Технічна естетика виробничих приміщень.
16. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.
17. Порядок дій при пожежі, евакуація людей та надання допомоги потерпілим.

6. Методи навчання

Для досягнення мети та завдань вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні виконати запланований обсяг аудиторних занять (прослухати лекції (зокрема, лекції-бесіди) та взяти участь у практичних заняттях, пройти рубіжний контроль у вигляді відповідей на тестові завдання, а також виконати самостійну (позааудиторну) роботу у формі підготовки та захисту реферату.

При підготовці реферату здобувачі освіти, як правило, повинні проконсультуватися з викладачем і узгодити з ним тематику, зміст роботи у вигляді розгорнутого плану та обов'язкові для використання літературні джерела. При підготовці реферату здобувачі повинні використовувати рекомендовану літературу, а також інші джерела інформації (нормативно-правові акти, Інтернет та періодичні видання, матеріали з тематики реферату тощо). Провести інтегрований аналіз й узагальнення інформації з різних джерел, перевірити їх на достовірність. Наявність у рефераті оригінальних матеріалів, результатів власних аналітичних досліджень та висновків є необхідною умовою позитивного оцінювання роботи. Для представлення реферату на занятті здобувачі готують презентацію та доповідь.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому обговорюються попередньо визначені питання, до яких здобувачі освіти готують тези виступів, реферати. Усе це потребує певної самостійної роботи. На кожному занятті викладач оцінює виступи здобувачів, їх активність у дискусії, уміння формулювати та обстоювати власну позицію тощо.

Викладач може вирішувати на практичному занятті такі завдання:

- повторення та закріплення знань;
- контроль знань;
- педагогічне спілкування, творча співпраця;
- узагальнення і оцінювання знань.

Мета практичних занять при вивченні дисципліни «Основи охорони праці» ознайомити здобувачів з особливостями самостійної роботи з літературою, першоджерелами з дисципліни та методикою їх опрацювання, підготувати їх до написання рефератів, сформувати навички участі в колективних заходах — навчальних прес-конференціях, круглих столах, дискусіях.

Реферат – поліваріантна форма роботи; її використання потребує попередньої роботи як здобувачів, так і викладача. До того ж на занятті важливо створити умови, які б стимулювали процес творчості, дискусії.

Дискусія є однією з найпоширеніших форм практичного заняття. Мета дискусії – виявити відмінності в розумінні питання і у творчій суперечці встановити істину, дійти спільної точки зору. Змістовна самостійна підготовка

здобувача в цьому разі – накопичення необхідних знань з теми. Дискусія збагачує зміст вже відомого матеріалу, допомагає впорядкувати і закріпити його.

У практиці викладання дисципліни «Основи охорони праці» застосовується поєднання таких видів практичних занять:

- практика запитань і відповідей;
- практика – розгорнута бесіда, яка передбачає ґрунтовну підготовку здобувачів з питань;
- практика, що передбачає усні відповіді здобувачів з подальшим їх обговоренням;
- практика – навчальна дискусія, дискусія за принципом круглий стіл, презентація;
- практика, що передбачає обговорення письмових рефератів здобувачів та їх оцінювання;
- практика – конференція, робота в малих групах;
- практика – вирішення проблемних завдань, виконання ситуативних завдань;
- практика – «мозковий штурм».

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Перерахувати основні законодавчі акти з охорони праці в Україні.
2. Що таке «охорона праці»?
3. Що є правовою основою законодавства щодо охорони праці в Україні?
4. На кого поширюються вимоги Закону України «Про охорону праці»?
5. Назвіть основні принципи державної політики в галузі охорони праці.
6. Що таке НПАОП і які вони бувають?
7. Назвіть види відповідальності за порушення законодавства з охорони праці.
8. Що включає дисциплінарна відповідальність за порушення законодавства з охорони праці?
9. Що включає адміністративна відповідальність за порушення законодавства з охорони праці?
10. Що включає матеріальна відповідальність за порушення законодавства з охорони праці?
11. Що включає кримінальна відповідальність за порушення законодавства з охорони праці?
12. Види інструктажів з охорони праці.
13. Що таке вступний інструктаж?
14. Що таке первинний інструктаж?
15. Що таке повторний інструктаж?
16. Що таке позаплановий інструктаж?
17. Що таке цільовий інструктаж?
18. Хто і коли повинен проходити стажування або дублювання перед роботою?
19. Перерахувати органи нагляду за охороною праці.
20. Основні способи аналізу виробничого травматизму.
21. Причини виробничого травматизму і професійних захворювань.
22. Причини невиробничого травматизму і методи його попередження.
23. Основні сигнальні кольори знаків безпеки.
24. Що таке протипожежний стан?
25. Шкідливі фактори при пожежах.
26. Основні причини пожеж.
27. Види пожежної охорони.
28. Порядок дій при пожежі.
29. Вплив електричного струму на організм людини.
30. Види травм при ураженні електричним струмом.
31. Що таке фібриляція серця і методи надання допомоги потерпілому.
32. Надання першої допомоги ураженому електричним струмом.

- 33. Надання першої допомоги при ураженні блискавкою.
- 34. Надання першої допомоги потерпілому при ДТП.
- 35. Надання першої допомоги потерпілому від травматичного шоку.
- 36. Надання першої допомоги потерпілому при утопленні.
- 37. Надання першої допомоги потерпілому при отруєнні чадним газом.
- 38. Надання першої допомоги потерпілому при отруєнні отруйними рідинами.
- 39. Назвіть ступені опіків. Причини летальних випадків від великих опіків.
- 40. Засоби індивідуального захисту від ураження електричним струмом.
- 41. Що таке крокова напруга?
- 42. Засоби пожежогасіння.
- 43. Вимоги до виробничої санітарії і гігієни праці.
- 44. Служба охорони праці підприємства.
- 45. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні права.
- 46. Органи державного пожежного нагляду.
- 47. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.
- 48. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності.
- 49. Заходи попередження забруднення повітряного середовища на виробництві та захисту працюючих.
- 50. Що таке ГДК і як за класами небезпеки поділяються шкідливі речовини в повітрі робочої зони?
- 51. Основні вимоги до виробничого освітлення.
- 52. Основні вимоги до безпеки при роботі з комп'ютером.
- 53. Основні вимоги до систем вентиляції.
- 54. Загальні методи боротьби з вібрацією.
- 55. Методи та способи захисту від шуму.
- 56. Вплив іонізуючого випромінювання на організм людини.
- 57. Засоби індивідуального захисту від шкідливих факторів виробництва.
- 59. Порядок розслідування нещасного випадку.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні); самостійна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить – **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає його повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить завідувач кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Вимоги до здобувачів вищої освіти щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Модульний контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за модульний контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або однією-двома значними помилками
80-84			
75-79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативна література

1. Кодекс Законів про працю України від 10 грудня 1971 року №332-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Кодекс Цивільного захисту України від 02 жовтня 2012 року №5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992р. №2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
4. Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 року №4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 року №1105 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 року №877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
7. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 року №2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
8. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 року №1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
9. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 року №2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
10. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 року № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#n465>.

Основна

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В.В. Сокурєнко, О.М. Бандурка, С.М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В.В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10837/Bezpeka%20zhyttiediiialnosti%20ta%20okhorona%20pratsi%20_pidruchnyk_Sokurenko_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
2. Трудове право України : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; [С.М. Бортник, К.Ю. Мельник, Л.В. Могілевський та ін.]. Харків, 2019. 408 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6107/Trudove%20pra>

[vo%20Ukrainy_pidruchnyk_HNUVS_2019.pdf?sequence=5&isAllowed=y.](#)

3. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL:

http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/18442/%d0%9f%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d0%9e%d1%85%d0%be%d1%80%d0%be%d0%bd%d0%b0%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d1%86%d1%96_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

4. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. посібник [кол. авт.; за заг. ред. д.б.н., проф. Грибана В.Г., к.ю.н. Глуховері В.А.]. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 212 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/599/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9E%D0%9F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%91%D0%9F%D0%9D%D0%9F.pdf>.

5. Голінько В.І., Кірін Р.С., Іконніков М.Ю. Охорона праці в юриспруденції : навч. посіб. Дніпропетровськ : НГУ, 2015. 166 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/149252/CD910.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

6. Основи охорони праці : підручник / [М.С. Одарченко, А.М. Одарченко, В.І. Степанов, Я.М. Черненко]. Х. : Стиль-Издат, 2017. 334 с. URL:

<http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1840/1/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%A6%D0%86.pdf>.

7. Охорона праці в галузі: навч. посіб. / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Р.М. Білий. К.: ЦУЛ, 2017. 322 с. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/Atamanchuk-P.-S.-ta-inshi-Ohorona-pratsi-v-galuzi.pdf>.

8. Атаманчук П. Основи охорони праці : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 224 с.

9. Грибан В. Охорона праці. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 280 с.

10. Охорона праці та цивільний захист: підручник / за ред. О.Г. Левченка. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 420 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26895/1/OP_ta_TsZ_pidruchnyk.pdf.

Додаткова

11. Білоус Т.Л. Долікарська допомога : навч. посіб. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2020. 148 с.

12. Домедична допомога на місці події : практичний посібник /

[П.Б. Волянський, А.М. Гринзовський, С.О. Гур'єв та ін.] Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 224 с. URL: <https://dsns.gov.ua/upload/9/5/7/9/2020-5-19-112-posibnik.pdf>.

13. Безпека людини у сучасних умовах: монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; за заг. ред. проф. В.В. Березуцького. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34933>.

14. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності : підручник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 224 с.

15. Васенко В.К., Тереніна О.В. Безпека життєдіяльності та її особливості у правоохоронних органах / В.К. Васенко, О.В. Тереніна // «Право і безпека»: Науковий журнал Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2012.- №1(43). – С.213-217.

16. Petrovskyi M., Lebedka S., Petrovska S., Ivanov S. Modeling of characteristics of distance relay protection of high-voltage power lines. 2019 IEEE 2nd Ukraine Conference on Electrical and Computer Engineering (UKRCON), July 2–6, 2019: conference proceedings. Lviv, Ukraine, 2019. P. 365-368. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/8879795>.

17. Липинський В. Правове забезпечення пожежної безпеки в Україні / В. Липинський. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 184 с.

18. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. №151.

19. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.

20. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

21. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.

22. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.98 р. № 9.

23. НПАОП 0.00-4.35-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

24. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 №337 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві».

25. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. №994 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких

включаються до валових витрат».

26. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
2. <https://gnmc.kiev.ua> – Офіційний сайт Державного підприємства Головний навчально-методичний центр Держпраці.
3. <https://www.dsns.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
4. <http://rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.
5. <https://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.